

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	17
----------------	----

ΜΕΡΟΣ Α' ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ	21
1.1 Έννοια και αντικείμενο της κοινωνιολογίας	21
1.2 Η χρησιμότητα της κοινωνιολογίας	22
1.3 Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της κοινωνιολογίας.....	23
1.3.1 Προϊστορία της κοινωνιολογίας. Από την κλασική αρχαιότητα μέχρι το 18 ^ο αιώνα.....	23
1.3.2 Ιστορική περίοδος της κοινωνιολογίας. Οι θεμελιωτές: H.Saint-Simon (1760-1825), Auguste Comte (1798-1857), Karl Marx (1818-1883), Emile Durkheim (1858-1917), Max Weber (1864-1920), Vilfredo Pareto (1848-1923).....	28
1.4 Η σχέση της κοινωνιολογίας με τις άλλες κοινωνικές επιστήμες	29
1.5 Οι κλάδοι της κοινωνιολογίας	32
1.6 Μέθοδοι έρευνας.....	34
1.7 Η κοινωνιολογία στην Ελλάδα	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ	41
2.1 Κοινωνία. Έννοια.....	41
2.2 Τύποι κοινωνιών	42
2.3 Προσωπικότητα και κοινωνικοποίηση.....	44
2.3.1 Ψυχολογική θεώρηση της προσωπικότητας	44
2.3.2 Η κοινωνικοπολιτισμική προσωπικότητα.....	46
2.4 Η κοινωνικοποίηση.....	48
2.4.1 Έννοια.....	48
2.4.2 Περιεχόμενο της κοινωνικοποίησης	51
2.4.3 Ψυχανάλυση, προσωπικότητα και κοινωνικοποίηση. S.Frend....	52
2.4.4 Το ψυχοκοινωνικό θεωρητικό μοντέλο του Erik Erikson και η ανάπτυξη της προσωπικότητας	54
2.4.5 Η θεωρία του κοινωνικού εαυτού των Cooley και G.H.Mead	56
2.4.6 Πρωτογενείς και δευτερογενείς ομάδες κοινωνικοποίησης	58
1. Πρωτογενείς ομάδες κοινωνικοποίησης.....	59
2. Δευτερογενείς κοινωνικές ομάδες	66
2.4.7 Η κοινωνικοποίηση ως διαδικασία μάθησης	67
2.4.8 Φάσεις της κοινωνικής ένταξης.....	69
2.4.9 Κοινωνική αλληλενέργεια και ανάπτυξη του ατόμου.....	74
2.5 Κοινωνικός έλεγχος	75
2.5.1 Η ανανέωση, η παραγωγή και προσφορά υλικών αγαθών και ο κοινωνικός έλεγχος ως λειτουργίες της κοινωνίας.	75
2.6 Η κουλτούρα	80
2.6.1 Έννοια	80
2.6.2 Περιεχόμενο της κουλτούρας.....	81
2.6.3 Διαφορετικές κουλτούρες	83
2.6.4 Σχέση κοινωνικής δομής και κουλτούρας	85
2.6.4 Κουλτούρα και εκπαίδευση.....	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	87
3.1 Η έννοια της κοινωνικής δομής	87

3.2 Κοινωνικός θεσμός	88
3.3 Κοινωνικός ρόλος	91
3.4 Κοινωνική θέση	94
3.5 Κοινωνικός κανόνας.....	96
3.6 Η γραφειοκρατία	97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	103
4.1 Κοινωνική στρωμάτωση	103
4.2 Κοινωνική κινητικότητα.....	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ.....	111
5.1 Οικονομία.....	112
5.2 Πολιτεία - Κράτος.....	116
5.3 Οικογένεια.....	118
5.4 Θρησκεία.....	121
5.5 Παιδεία	123

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ. ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ	127
--	-----

ΜΕΡΟΣ Β'

ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΝΕΟ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ. ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟ-

ΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (1830-1850)	133
1.1 Ο χαρακτήρας της επανάστασης του 1821. Από την "οικουμενή" στο "κράτος"	133
1.2 Η εγκατάσταση της Βαναρικής αντιβασλείας	135
1.3 Ιδεολογικοί προσανατολισμοί της νεοελληνικής κοινωνίας	137
1.4 Οργανωτικές δομές της νεοελληνικής κοινωνίας	139
1.5 Η πολιτική, θρησκευτική και κοινωνική ζωή του νέου Ελληνισμού	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (1850-1880)	149
2.1 Η αναστολή του διαφωτισμού	149
2.2 Η ορθοδοξία, η γλώσσα και η εθνική παιδευτική παράδοση ως συστατικά στοιχεία της αυτογνωσίας του νεωτέρου Ελληνισμού	152

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1821-1994)..	163
--	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (1821-1994).....	173
4.1 Η εκπαίδευση κατά την επαναστατική περίοδο 1821-1833).....	173
4.2 Περίοδος 1833 - 1880	178
4.3 Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος κατά την περίοδο 1895-1994	186
4.3.1 Νόμος ΒΤΜΘ του 1895	186
4.3.2 Τα νομοσχέδια του 1899	192
4.3.3 Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1913	194
4.3.4 Η μεταρρύθμιση του 1917	198
4.3.5. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1919	200

4.3.6 Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964	205
4.3.7 Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976	211
4.3.8 Οι αλλαγές στην εκπαίδευση το 1985	215

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ "ΖΗΤΗΜΑ"	225
Οι σημαντικότεροι σταθμοί του γλωσσικού "ζητήματος" στην Ελλάδα	225

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΥΤΟΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ (Κοινωνιολογική προσέγγιση)	239
--	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	249
Η έννοια της Δημογραφίας	249
7.1 Η γεννητικότητα του Ελληνικού πληθυσμού	250
7.1.1 Έννοια	250
7.1.2 Δείκτες μετρήσεως της γεννητικότητας	251
7.1.3 Παράγοντες που προσδιορίζουν τη γεννητικότητα	254
7.1.4 Το Δημογραφικό πρόβλημα στην Ελλάδα	257
7.1.5 Η αντιμετώπιση του προβλήματος	259
7.2 Η θνησιμότητα του Ελληνικού πληθυσμού	264
7.2.1 Δείκτες μέτρησης της θνησιμότητας	264
7.2.2 Αιτίες θανάτου	265
7.2.3 Όψιμη εμβρυϊκή και παιδική θνησιμότητα	266
7.2.4 Γενική θνησιμότητα	268
7.2.5 Συγκρίσεις ανάμεσα στα δύο φύλα και στις τρεις κατηγορίες πληθυσμού	271
7.2.6 Μέτρα για τη μείωση της θνησιμότητας	277
7.3 Η μετανάστευση του Ελληνικού πληθυσμού	281

7.3.1 Μετανάστευση. Έννοια	281
7.3.2 Εξωτερική μετανάστευση	281
7.3.3 Τα προβλήματα των μεταναστών	283
7.3.4 Η εσωτερική μετανάστευση	285

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Ο ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ	291
8.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις	291
8.2 Ο αναλφαβητισμός ως παγκόσμιο και Ελληνικό πρόβλημα	292
8.3 Επιπτώσεις του αναλφαβητισμού	293
8.4 Προσπάθειες για την καταπολέμησης του αναλφαβητισμού στην Ελλάδα	294
8.5 Η ίδρυση του Ελληνικού Κέντρου Επιμόρφωσης Ενηλίκων και Καταπολέμηση Αναλφαβητισμού (ΕΚΕΠΕΚΑ)	296

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	299
9.1 Το περιεχόμενο και η έννοια των κοινωνικών προβλημάτων	299
9.2 Το οικολογικό πρόβλημα	300
9.2.1 Η επιστήμη της οικολογίας. Έννοια	300
9.2.2 Το οικολογικό πρόβλημα σήμερα	302
9.2.3 Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος	303
9.2.4 Η ρύπανση του περιβάλλοντος	304
9.2.5 Η αντιμετώπιση του προβλήματος	305
9.3 Το AIDS(ΕΪΤΖ) (Η ασθένεια του αιώνα μας. Κοινωνιολογική προσέγγιση)	308
9.3.1 Μία συγκλονιστική μαρτυρία	308
9.3.2 Κοινωνιολογική προσέγγιση	310
9.3.3 Η ενημέρωση του πληθυσμού	312
9.3.4. Μέτρα πρόληψης του AIDS στο νοσηλευτικό προσωπικό	314
9.3.5 Πίνακες. Στατιστικά στοιχεία	318
9.4 Η βία ως κοινωνικό φαινόμενο	330

9.4.1 Έννοια	330
9.4.2 Η διαχρονικότητα του φαινομένου και τα αίτιά του	330
9.4.3 Τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου	334
9.5 Τα ναρκωτικά	335
9.5.1 Μία μάλιστα του αιώνα μας	335
9.5.2 Είδη ναρκωτικών	336
9.5.3 Πηγές παραγωγής ναρκωτικών	336
9.5.4 Το πρόβλημα και τα αίτιά του	337
9.5.5 Πρόληψη. Η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση	341
9.5.6 Οι αριθμοί	343
9.5.7 Συγκλονιστικές μαρτυρίες ναρκομανών	344
9.6 ΟΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΕΣ Τ'Ν ΝΕ'Ν ·Σ ΚΟΙΝ'ΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ	348
9.6.1 Το φαινόμενο της αυτοκτονίας	348
9.6.2 Αίτια αυτοκτονίας	349
9.6.3 Ψυχοπαθολογία του φαινομένου	349
9.6.4 Μέσα αυτοκτονίας	350
9.6.5 Παράγοντες αυτοκτονίας	350
9.6.6 Υπάρχει θεραπεία;	351
9.7 Το διαζύγιο (Κοινωνικοψυχολογική προσέγγιση)	352
9.7.1 Ιστορική αναδρομή	352
9.7.2 Η ισχύουσα νομοθεσία στην Ελλάδα για το διαζύγιο	354
9.7.3 Αιτίες διαζυγίου. Κοινωνιολογική προσέγγιση	357
9.7.4 Ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες του διαζυγίου	363
9.7.5 Οι αριθμοί	365
9.8 Η εγκληματικότητα των νέων	366
9.8.1 Η έννοια του εγκλήματος, της εγκληματικότητας και της εγκληματολογίας	366
9.8.2 Η φύση των εγκλημάτων. Αιτία του φαινομένου	368
9.8.3 Μέτρα καταστολής και πρόληψη της εγκληματικότητας των νέων	372
9.8.4 Συμπεράσματα - προτάσεις	374
9.8.5. Παράρτημα	355

ΜΕΡΟΣ Γ' ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ	383
1.1. Το αντικείμενο και η χρησιμότητα της κοινωνιολογίας της παιδείας ..	383
1.2. Η θέση της παιδείας μέσα στην κοινωνία	385

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.....	389
2.1 Παιδεία και οικονομία. Ο ρόλος της παιδείας στην ανάπτυξη της οικονομίας	389
2.1.1 Ο ανθρώπινος παράγοντας ή η θεωρία του “ανθρώπινου κεφαλαίου”	389
2.1.2 Συστηματική προσέγγιση των σχέσεων εκπαίδευσης και οικονομίας	391
2.1.3 Η επικρατούσα κατάσταση. Οι μελλοντικές προοπτικές.....	395
2.2 Κοινωνική στρωμάτωση, κοινωνική κινητικότητα και εκπαίδευση	397
2.2.1 Κοινωνική στρωμάτωση.....	397
2.2.2 Κοινωνική κινητικότητα και εκπαίδευση	401
2.3 Εκπαίδευση και οικογένεια	404
2.3.1 Οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας	405
2.3.2 Οι φιλοδοξίες, οι προσδοκίες και οι στάσεις των γονέων.....	406
2.3.3 Οικογένεια και κοινωνικοποίηση.....	408
2.3.4 Οικογένεια και γλώσσα	412
2.4 Ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση	415
2.4.1 Μορφές ανισότητας εκπαιδευτικών ευκαιριών	415
2.4.2 Έννοια της ισότητας εκπαιδευτικών ευκαιριών.....	417
2.4.3 Εξηγήσεις της εκπαιδευτικής ανισότητας.....	418

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ.....	425
3.1 Έννοια και λειτουργίες της σχολικής κοινότητας	425
3.2 Ο σχολικός οργανισμός. Έννοια και σκοποί	426
3.3 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού	428
3.4 Το κοινωνικό κλίμα του μαθητικού σώματος του σχολείου	431

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	435
4.1 Η σχολική τάξη ως κοινωνική ομάδα	435
4.2 Αποτελεσματικότητα του δασκάλου.....	438
4.2.1 Το διδακτικό «ύφος»	438
4.2.2 Οι προσδοκίες του δασκάλου	440
4.2.3. Η ενθάρρυνση	441
4.3 Αποτελεσματικότητα του σώματος των μαθητών.....	442
4.4 Αποτελεσματικότητα και μαθητική αυτονομία	444

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	447
5.1 Η έννοια των ανθρωπίνων σχέσεων	447
5.2 Η σπουδαιότητα των ανθρωπίνων σχέσεων	449
5.3 Σχέσεις δασκάλου με μαθητές	450
5.3.1 Η έννοια της επικοινωνίας	450
5.3.2 Η διαδικασία της επικοινωνίας	451
5.3.3 Μορφές επικοινωνίας. Ο διάλογος	452
5.3.4 Η σχέση	452
5.3.5 Η παιδαγωγική σχέση	453
5.4 Προϋποθέσεις των σχέσεων στο σχολείο	454
5.4.1 Πλαίσιο κατάλληλο για τις σχέσεις	454
5.4.2 Ο δάσκαλος και η μόρφωσή του	455
5.4.3 Οι μαθητές και οι σχέσεις τους	457
5.5 Ανθρώπινες σχέσεις και μάθηση.....	459

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	463
6.1 Οι νέοι Ρομαντικοί	464
6.1.1 Η φύση των κινήτρων για μάθηση	464
6.1.2 Θέληση, ελευθερία και εκλογή	464
6.1.3 Μάθηση	465
6.1.4 Διδασκαλία	466
6.2 Κοινωνία χωρίς σχολεία ή αποσχολειοποίηση της κοινωνίας	467
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	471